

Trends & ontwikkelingen Gemeente Opsterland

02/26

Planbureau
Fryslân

Brede welvaart in beeld: hoe staat Opsterland ervoor?

Hoe gaat het écht met Opsterland? Hoe staat de gemeente ervoor op het gebied van gezondheid, welzijn, werk, wonen en leefomgeving? En hoe ontwikkelen deze aspecten zich door de tijd heen?

Deze publicatie brengt in kaart hoe het staat met de brede welvaart in Opsterland – nu én richting 2040. Het rapport laat zien waar het goed gaat, waar zorgen ontstaan en op welke punten de gemeente en haar inwoners voor grote keuzes staan. Want hoewel inwoners hun leven gemiddeld als positief ervaren en Opsterland het op veel fronten goed doet, zijn er hardnekkige uitdagingen om de gemeente ook in de toekomst een fijne plek te houden om te leven: de gemeente vergrijsst meer dan gemiddeld in Fryslân, de arbeidsmarkt en het verdienvermogen kunnen (mede) hierdoor onder druk komen te staan, en de klimaatuitdaging in Opsterland lijkt groter dan gemiddeld in Fryslân.

Daarbij zijn de uitdagingen waar Opsterland voor staat niet voor alle inwoners een even grote last. Met name inwoners met een lagere sociaaleconomische positie blijken op meerdere terreinen minder weerbaar (Planbureau Fryslân, 2024). Dat maakt het belangrijk om nú het gesprek te voeren over de toekomst: hoe zorgen we ervoor dat Opsterland ook in 2040 een plek is waar mensen gezond, verbonden en met perspectief kunnen leven?

Deze vierjaarlijkse publicatie – gekoppeld aan de gemeenteraadsverkiezingen – biedt bestuurders, beleidsmakers en inwoners handvatten voor onderbouwde keuzes. De meeste cijfers zijn terug te vinden in een [online dashboard](#), dat jaarlijks wordt geactualiseerd.

Welke rol spelen vergrijzing en ontgroening in Opsterland?

Toename 65-plussers in Opsterland

Opsterland heeft net als de rest van Fryslân steeds meer te maken met vergrijzing. Zo is de verwachting dat er in 2040 bijna 1900 meer 65-plussers zijn dan in 2025 (Provincie Fryslân, 2024). Dat is een toename van 26 procent. Op dit moment is 24 procent van de inwoners van Opsterland 65 jaar of ouder. Daarmee is de vergrijzing in Opsterland al iets sterker dan elders in Fryslân, en wordt dat verschil richting 2040 groter. Verder neemt de levensverwachting toe, waardoor het aantal mensen boven de 75 jaar toeneemt. Dit wordt ook wel dubbele vergrijzing genoemd (CBS, 2025a).

Minder mantelzorgers beschikbaar

Het overheidsbeleid is er al jaren op gericht om mensen langer zelfstandig thuis te laten wonen. Dit vraagt om meer ondersteuning van het sociale netwerk, maar met de huidige demografische veranderingen wordt dit steeds lastiger. Mantelzorg wordt namelijk het meest verleend door 50- tot 75-jarigen (PBL, 2018). Mensen boven de 85 hebben dit over het algemeen het meeste nodig.

De komende 25 jaar zullen er steeds minder potentiële mantelzorgers zijn per 85-plusser. Waar er in Opsterland in 1990 nog veertien potentiële mantelzorgers waren per 85-plusser, is dit gedaald naar dertien potentiële mantelzorgers in 2025. De verwachting is dat in 2040 nog zes potentiële mantelzorgers per 85-plusser beschikbaar zijn (Provincie Fryslân, 2024).

Zorgstelsel onder druk

Het aantal (oude) ouderen in Opsterland stijgt. Over het algemeen geldt dat hoe ouder mensen worden, hoe meer zorg ze nodig hebben. Ook is de verwachting dat het aantal inwoners met welvaartsziektes, zoals overgewicht en chronische aandoeningen, toeneemt in de komende jaren (RIVM, 2024). Samen zorgt dit voor een hogere zorgvraag. In combinatie met de afname van het aantal potentiële mantelzorgers en een dalende beroepsbevolking leidt dit tot een toenemende druk op het zorgstelsel en stijgende kosten van de zorg.

Minder kinderen geboren in Opsterland

Opsterland heeft een lange tijd te maken gehad met ontgroening. Zo zijn er in 2025 ruim 830 (-16%) minder kinderen (0-14 jaar) dan in 2015. De verwachting is dat het aandeel kinderen de komende jaren gaat stabiliseren (Provincie Fryslân, 2024). Wel heeft de krimp van de afgelopen jaren invloed op de toekomst. De kinderen die de afgelopen tien jaar niet geboren zijn gaan ook niet naar school. Mede hierdoor zijn er de afgelopen jaren een aantal basisscholen gesloten in Opsterland (VNG Realisatie & ABF Research, 2024). De krimp van de afgelopen jaren is nu merkbaar in het voortgezet onderwijs en straks op het mbo en hoger onderwijs. Komende jaren zal de instroom op de arbeidsmarkt hierdoor ook geringer zijn.

Hoe gaat het met de mienskip in Opsterland?

Veel gevraagd van de mienskip

Opsterland heeft van oudsher een sterke mienskip. Inwoners doen (iets) vaker vrijwilligerswerk dan gemiddeld in Fryslân en Nederland. Ook wordt er samengewerkt in verschillende verbanden, zoals het organiseren van dorps- en wijkfeesten, het opzetten van energiecoöperaties en het reilen en zeilen van het verenigingsleven.

Maar de samenleving verandert. De invloed van traditionele instituties, zoals het huwelijk en de kerk, neemt af (CBS, 2017). Het aantal eenpersoonshuishoudens en eenoudergezinnen neemt toe (Provincie Fryslân, 2024). Het aantal ouderen neemt toe en het aantal werkenden neemt af. Eenpersoonshuishoudens, eenoudergezinnen en ouderen hebben misschien niet de tijd of energie om een grote rol te kunnen spelen in de mienskip. Tegelijkertijd trekt de landelijke overheid zich terug en wordt er van inwoners verwacht dat zij steeds meer zelf doen. Dat roept de vraag op: hoeveel kan de mienskip aan?

Zorgen over toekomst verenigingen

Een kwart (24%) van de inwoners van regio Zuidoost Friesland maakt zich zorgen over de toekomst van hun vereniging. Dit komt onder andere doordat het steeds lastiger is om vrijwilligers te vinden voor structurele werkzaamheden, zoals bestuurstaken. De meeste inwoners willen graag dat verenigingen blijven bestaan. Slechts vijf procent vindt het niet erg als er verenigingen verdwijnen (Planbureau Fryslân, 2025a).

Minder vertrouwen in instituties, maar meer in elkaar

Het vertrouwen in instituties in Opsterland is gelijk aan het gemiddelde in Nederland en Fryslân (CBS, 2025b). Hoe verder weg de overheid is, hoe minder vertrouwen er over het algemeen is. Bijna driekwart van de inwoners van Zuidoost Friesland heeft vertrouwen in de gemeente, terwijl 40 procent vertrouwen heeft in de Tweede Kamer (Planbureau Fryslân, 2025a). Daarentegen hebben inwoners meer vertrouwen in andere mensen dan gemiddeld in Nederland (CBS, 2025b).

Hoe gaat het met het welzijn in Opsterland?

Welzijn Opsterlanders relatief hoog

Inwoners van Opsterland zijn over het algemeen tevreden met het leven. Inwoners zijn minder vaak eenzaam en ervaren minder vaak onvoldoende regie over hun eigen leven dan gemiddeld in Nederland. Inwoners van Opsterland hebben in 2024 wel iets vaker een hoog risico op angststoornis of depressie dan gemiddeld in Fryslân (GGD Fryslân, 2025).

Ook fysieke gezondheid relatief hoog, vergrijzing aandachtspunt

Het aandeel inwoners van Opsterland met overgewicht ligt iets lager dan gemiddeld in Fryslân en Nederland, terwijl het aandeel inwoners van Opsterland dat voldoet aan de beweegrichtlijnen sinds 2024 lager (44%) is dan gemiddeld in Fryslân (50%) of Nederland (49%). Het aandeel inwoners met chronische ziekten is in Opsterland nagenoeg gelijk aan het landelijke en provinciale aandeel. Het aandeel inwoners van Opsterland dat de eigen gezondheid als (zeer) goed ervaart ligt hoger (79%) dan gemiddeld in Fryslân (76%) en Nederland (74%) (GGD Fryslân, 2025).

Op het vlak van welzijn en gezondheid staat Opsterland er nu dus goed voor. Met de sterke vergrijzing richting 2040 wordt het uitdagend om dit op peil te houden. Oudere mensen hebben ten slotte over het algemeen meer zorg nodig. Ook komt eenzaamheid in Fryslân meer voor onder ouderen dan onder jongeren.

Mentale druk op beroepsbevolking neemt toe

De komende jaren zal de druk op de beroepsbevolking toenemen als gevolg van vergrijzing en ontgroening. Steeds vaker zullen werkenden mantelzorg moeten verlenen, vanwege de toenemende zorgdruk. Tegelijkertijd zijn er minder leerkrachten beschikbaar, wat leidt tot meer uitval van lessen of zelfs hele lesdagen. Ouders zullen hierdoor vaker zelf voor hun kinderen moeten zorgen. Daarnaast neemt ook de werkdruk toe: er moet meer werk worden verzet met minder mensen. Deze combinatie van factoren zorgt voor een stijgende mentale belasting. Nu al ervaren veel inwoners van Fryslân meer stress, met name jongvolwassenen (GGD Fryslân, 2025).

Hoge veiligheid in Opsterland

Fryslân behoort al jaren tot de veiligste provincies van Nederland. In Opsterland gaat dit zeker op. Er zijn minder geregistreerde misdrijven dan gemiddeld in Fryslân en Nederland (CBS, 2025c). Ook zijn inwoners van het werkgebied van politie-basisteam Oost Fryslân minder vaak slachtoffer van traditionele criminaliteit dan gemiddeld in Nederland (CBS, 2025d).

Hoe gaat het met de bestaanszekerheid in Opsterland?

Hoger inkomen dan gemiddeld in Fryslân

Het gemiddelde besteedbare inkomen per huishouden (gestandaardiseerd) in Opsterland ligt in 2024 op 41.200 euro. Dat is 2900 euro hoger dan het Friese gemiddelde (€38.300), maar lager dan het landelijk gemiddelde (€42.700) (CBS, 2025e). Ook het aandeel mensen met een laag inkomen (tot 120 procent van het sociaal minimum) is in Opsterland lager dan gemiddeld in Fryslân (CBS, 2025f). De inkomensongelijkheid is gelijk aan het Friese en lager dan gemiddeld in Nederland (Planbureau Fryslân, 2025b).

Minder armoede en schulden

In Opsterland is het aandeel inwoners met geregistreerde problematische schulden iets lager dan gemiddeld in Fryslân en Nederland (CBS, 2025b). Ook wonen er iets minder mensen die langdurig – ten minste een jaar – moeten rondkomen van een inkomen tot aan de lage inkomensgrens (CBS, 2025f).

Meer moeite met rondkomen

In Opsterland heeft elf procent van de inwoners in 2024 moeite met rondkomen. Dat is iets lager dan gemiddeld in Fryslân (12%) en Nederland (13%) (GGD Fryslân, 2025). Dat Opsterland minder inwoners heeft die moeite hebben met rondkomen dan Nederland kan eraan liggen dat kosten van levensonderhoud in de regio lager zijn, of doordat ondersteuning van mensen met lage inkomens anders georganiseerd is.

Hoe gaat het met de economie in Opsterland?

Krappe arbeidsmarkt in Opsterland

Er is op dit moment al sprake van krapte op de arbeidsmarkt. Dit komt deels doordat de potentiële beroepsbevolking is gekrompen de afgelopen jaren, terwijl het aantal banen steeg (Provincie Fryslân, 2024, 2025).

Het aantal potentiële werknemers zal de komende jaren flink blijven afnemen. Naar verwachting zijn er ongeveer 1300 minder mensen beschikbaar voor de arbeidsmarkt (15-74 jaar) in 2040 ten opzichte van 2025 (Provincie Fryslân, 2024). Dit zal voor toenemende krapte zorgen op de arbeidsmarkt, die met name voelbaar zal zijn binnen de sectoren techniek, bouw en procesindustrie en gezondheidszorg en welzijn (ROA, 2024).

Snelle ontwikkelingen in duurzaamheid en technologie

Op dit moment verandert er veel op economisch gebied. De economische actieagenda's van overheden richten zich niet alleen op het verdienen van geld, maar de nadruk wordt sterker gelegd op de bredere maatschappelijke waarde van bedrijven (Provincie Fryslân, n.d.). Duurzaamheid speelt hierin een groeiende rol. Er worden stappen gezet richting een circulaire economie, waarin afval wordt geminimaliseerd en grondstoffen steeds opnieuw worden gebruikt. Door als regio te specialiseren in watertechnologie, circulaire materialen en bodemverbetering kunnen bedrijvencusters in samenwerking met onderwijsinstellingen werken aan innovatieve oplossingen voor globale uitdagingen met betrekking tot duurzaamheid. Fryslân is als regio wereldwijd koploper op het gebied van circulaire economie. De provincie scoort goed op het re-integreren van secundaire materialen in de economie (Circle Economy, 2025).

Daarnaast gaan digitale en technologische ontwikkelingen razendsnel. Dit zorgt ervoor dat banen veranderen of zelfs verdwijnen. Ontwikkelingen op het gebied van automatisering en digitalisering zorgen voor een inhoudelijke veranderende vraag naar arbeid. Steeds meer werkzaamheden zullen goedkoper uitgevoerd kunnen worden door computers en machines. Met het oog op de snelle ontwikkelingen op het gebied van digitalisering binnen de bedrijfsprocessen, is het van groot belang dat de Friese beroepsbevolking voldoende beschikt over digitale geletterdheid. Banen die met name zullen veranderen zijn banen met veel routinematige taken.

Gezondheids- en welzijnszorg grootste sector

De meeste banen in Opsterland zijn te vinden in de sector gezondheids- en welzijnszorg (22%). De op één na grootste sector is groot- en detailhandel (20,3%) en de derde bouwnijverheid (9,4%). De sectoren landbouw, bosbouw en visserij, bouwnijverheid, gezondheids- en welzijnszorg en groot- en detailhandel zijn groter dan elders in Fryslân (Provincie Fryslân, 2025).

Opsterland binnen Fryslân iets vaker hbo/wo-opgeleid

Het aandeel inwoners met een hbo- of wo opleiding in Opsterland is met 32 procent lager dan gemiddeld in Nederland (37%), maar iets hoger dan gemiddeld in Fryslân (31%) (CBS, 2025g). De overheid stimuleert mensen om te blijven leren, ook als ze al een baan hebben,

maar niet iedereen doet dit evenveel. Inwoners met een hbo- of wo opleiding doen vaker een opleiding of cursus tijdens hun carrière dan inwoners met een mbo-opleiding of geen vervolgopleiding (Planbureau Fryslân, 2025c).

Verder is het Friese bedrijfsleven opgebouwd uit veel midden- en kleinbedrijven (mkb) en familiebedrijven. Deze bedrijven passen goed bij het opleidingsprofiel van de beroepsbevolking. Wel vinden deze bedrijven het moeilijker om mee te bewegen met digitaliserings-, duurzaamheids- en energietransities (Rabobank, 2024). Een mogelijke verklaring is dat grotere bedrijven meer mensen en middelen, en daarmee ruimte, hebben om aan deze transitie te wijden, terwijl bij kleinere bedrijven deze ruimte vaak beperkter is. De mindere mate van bijscholing en de relatief grote hoeveelheid kleinere bedrijven in Fryslân vormt mogelijk een uitdaging voor de wendbaarheid van de Friese werknemers, bedrijven en de regionale economie.

Hoe kan de ruimte in Opsterland optimaal worden benut?

Grote opgaven in een beperkte ruimte

De ruimte van Opsterland is een schaars goed. Op dit moment bestaat 75 procent van Opsterland uit agrarisch terrein, 16 procent uit bos en open natuurlijk terrein, en drie procent uit woonterrein (CBS, 2025h). Ten opzichte van Fryslân is er in Opsterland meer bos en minder binnenwater.

Om de leefomgeving van Opsterland voor toekomstige generaties leefbaar te houden nemen overheden maatregelen. Zo wordt stap voor stap overgegaan op het gebruik van duurzame energie. Ook wordt er gebiedsgericht gewerkt aan natuurherstel, waterkwaliteit en klimaat. Tegelijkertijd is er een tekort aan geschikte woningen, en zijn er plannen om extra huizen te bouwen.

Al deze overheidsplannen vergen ruimte. Hoe kan de ruimte in Opsterland optimaal worden benut?

Tekort aan (geschikte) woningen

In Opsterland is een tekort aan geschikte en betaalbare huizen (voor kleinere huishoudens en ouderen) en de verwachting is dat dit tekort gaat toenemen. De verkoopprijs van koopwoningen is gestegen en de wachtlijst voor sociale huurwoningen is in Opsterland 43 maanden (Planbureau Fryslân, 2025d).

Meer huishoudens, maar kleiner

Het aantal huishoudens in Opsterland stijgt al jaren. Op dit moment zijn er ongeveer 13.000 huishoudens in Opsterland. De verwachting is dat het aantal huishoudens tot 2040 met zo'n 1.000 gaat stijgen (Provincie Fryslân, 2024). Dat betekent dat voor deze huishoudens een geschikte woning nodig is.

De stijging van het aantal huishoudens komt met name doordat het gemiddeld aantal personen per huishouden daalt. Er zijn minder kinderen geboren en het aantal eenpersoonshuishoudens neemt toe, waarvan een groot deel alleenwonende ouderen. De verwachting is dat eenpersoonshuishoudens rond 2030 meerpersoonshuishoudens zonder kinderen passeren als het meest voorkomende huishoudenstype (Provincie Fryslân, 2024).

Naast dat er meer woningen nodig zijn, is er waarschijnlijk ook behoefte aan andere soorten woningen. In Opsterland staan relatief veel grote en vrijstaande woningen (CBS, 2025i). Deze zijn minder geschikt voor kleinere huishoudens en voor 65-plussers. Daarnaast kan niet iedereen een vrijstaande (middel)grote woning betalen. Mogelijk sluit vraag en aanbod van de bestaande woningvoorraad van Opsterland dus niet goed op elkaar aan.

Hoe gaat het met de leefomgeving in Opsterland?

Klimaatverandering houdt inwoners bezig

Een ruime meerderheid van de inwoners van Zuidoost Friesland maakt zich zorgen over klimaatverandering. 58 procent geeft aan zich (veel) zorgen te maken, 30 procent is neutraal en 13 procent maakt zich geen zorgen. Het aandeel dat zich zorgen maakt is ongeveer gelijk aan het aandeel in Fryslân als geheel (59%) (Planbureau Fryslân, 2025e).

Gemeenten spelen een belangrijke rol in het toekomstbestendig maken van de leefomgeving. Denk aan het tegengaan van wateroverlast, droogte en hittestress. Gevolgen van klimaatverandering waar ook Opsterland mee te maken heeft.

Zorgen over het landschap en biodiversiteit

Ook het landschap en de natuur roepen zorgen op. In Zuidoost Friesland vindt 37 procent van de inwoners dat het Friese landschap de afgelopen vijf jaar is verslechterd. Met name de achteruitgang van biodiversiteit wordt genoemd. Jongere generaties maken zich hier vaker zorgen over dan oudere generaties (Planbureau Fryslân, 2025f).

De meeste zorgen gaan over het verdwijnen van bomen, heggen en houtwallen. Driekwart van de inwoners uit deze regio maakt zich hier zorgen over. Daarnaast geeft ongeveer de helft van de inwoners aan zich zorgen te maken over de aanwezigheid van de wolf in het gebied (Planbureau Fryslân, 2025f).

Meer broeikasemissies, minder afval

De broeikasgasemissie in Opsterland ligt hoger dan gemiddeld in Fryslân (CBS, 2025b). Het percentage woningen met zonnepanelen ligt een stuk hoger dan gemiddeld in Nederland (CBS, 2025j, 2025k).

Op het gebied van huishoudelijk restafval scoort Opsterland relatief goed. In 2024 werd per inwoner gemiddeld 149 kilo huishoudelijk restafval geproduceerd. Daarmee is de gemeente de op vier na kleinste producent van huishoudelijk restafval in Fryslân (CBS, 2025l).

Hoe gaat het met de bereikbaarheid en voorzieningen in Opsterland?

Grotere afstand tot basisvoorzieningen

In Opsterland is de gemiddelde afstand tot voorzieningen groter dan gemiddeld in Nederland. De gemeente is dunbevolkt en voorzieningen zijn hierdoor meer verspreid. Opsterland heeft voordeel van de nabijheid van Drachten, waardoor de gemiddelde afstand tot een ziekenhuis met 10 kilometer iets korter is dan gemiddeld in Fryslân. De afstand tot een treinstation is wel een stuk groter dan gemiddeld in Fryslân en Nederland (CBS, 2025m). Inwoners van Opsterland wonen gemiddeld 17 kilometer van het dichtstbijzijnde treinstation, terwijl dit in Fryslân 9 kilometer is en in Nederland 5 kilometer. De Lelylijn zou deze situatie met een treinstation in Drachten behoorlijk wijzigen.

Minder voorzieningen beschikbaar

Door schaalvergroting en demografische veranderingen is het voorzieningenniveau in Opsterland in de afgelopen jaren afgenomen. Zo zijn er basisscholen en winkels gesloten. Deze trend staat onder druk door verdere vergrijzing en ontgroening: zonder ingrijpen bestaat het risico dat ook in de toekomst voorzieningen verdwijnen.

Voor veel inwoners vormt de grotere afstand tot voorzieningen geen direct probleem, mede doordat het autobezit in Opsterland bovengemiddeld is ten opzichte van Fryslân en Nederland (CBS, 2025n). Veel inwoners zijn gewend langere afstanden te overbruggen. Toch is er een groep die kwetsbaarder is: mensen die minder mobiel zijn, bijvoorbeeld door leeftijd, gezondheid of het ontbreken van vervoer, kunnen wel degelijk hinder ondervinden van het beperkte aanbod en de grotere afstanden (Planbureau Fryslân, 2023).

Uit onderzoek blijkt dat inwoners van Zuidoost Friesland de huisarts, supermarkt en basisschool als de belangrijkste voorzieningen beschouwen. Deze basisvoorzieningen spelen een cruciale rol in het dagelijks leven en de leefbaarheid van dorpen en wijken (Planbureau Fryslân, 2025g).

Nu keuzes maken voor toekomstig geluk

De brede welvaart in Opsterland staat er op dit moment nog relatief goed voor. Inwoners geven hun leven gemiddeld een hoog cijfer en behoren tot de meest tevreden inwoners van Nederland. Daarbij zijn inwoners van Opsterland geestelijk en lichamelijk gezonder, en verdienen ze gemiddeld meer dan inwoners van Fryslân gemiddeld.

Richting de toekomst zijn in deze publicatie ontwikkelingen te zien die de brede welvaart onder druk kunnen zetten. De meest in het oog springende uitdaging is de bijna-verdubbeling van het aantal 65-plussers in Opsterland. Dit kan zorgen voor toenemende druk op de zorg, groeiende problemen op de woningmarkt en hogere werkdruk voor de beroepsbevolking. Het zijn vragen die steeds meer inwoners herkennen: Hoe zorg ik goed voor mijn ouders? Hoe houd ik balans in mijn werk en leven? Hoe ziet de toekomst eruit voor de volgende generatie in Opsterland?

Ondertussen is er ook de uitdaging om mee te komen in de groene transitie. De uitstoot van broeikasgassen moet in Opsterland van een hoger punt naar beneden komen, en de spreiding van voorzieningen en afwezigheid van een spoorverbinding maakt het verduurzamen van vervoer complexer.

De trends in deze monitor wijzen op veranderingen die geleidelijk maar onmiskenbaar doorwerken in het dagelijks leven. Niet iedereen voelt die gevolgen in dezelfde mate. Hoewel deze rapportage gemiddelde cijfers laat zien, geldt dat sommige groepen – met name inwoners met een lagere sociaaleconomische positie – op meerdere fronten minder weerbaar zijn (Planbureau Fryslân, 2024). Zij leven minder lang in goede gezondheid, hebben vaker financiële zorgen, en kunnen minder terugvallen op een netwerk of buffer.

Dat maakt het belangrijk om nú na te denken over de toekomst. Welke richting willen we op met Opsterland? Welke keuzes zijn nodig om de brede welvaart ook op de langere termijn te behouden – voor iedereen? Niet alles ligt binnen de invloedssfeer van de gemeente en haar burgers, maar op sommige thema's valt wel gericht bij te sturen.

Opsterland in 2040 zal er anders uitzien dan vandaag. De vraag is: neemt de gemeenschap de regie over veranderingen, of laat het die veranderingen over zich heen komen? Deze monitor biedt inzichten die kunnen helpen om onderbouwde keuzes te maken – vandaag, voor het geluk van morgen.

Bronnen

CBS. (2017). *Worden we individualistischer?*

<https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2017/52/worden-we-individualistischer->

CBS. (2025a). *Ouderen.*

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/ouderen>

CBS. (2025b). *Regionale Monitor Brede Welvaart 2025.*

<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart>

CBS. (2025c). *Geregistreerde criminaliteit; soort misdrijf, regio.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83648NED/table>

CBS. (2025d). *Veiligheidsmonitor; kerncijfers, regio.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85146NED/table>

CBS. (2025e). *Inkomen van huishoudens.*

<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86161NED/table>

CBS. (2025f). *Laag en langdurig laag inkomen van huishoudens; huishoudenskenmerken.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83841NED/table?dl=B00FA>

CBS. (2025g). *Bevolking; hoogstbehaald onderwijsniveau en regio.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85525NED/table?dl=B6A46>

CBS. (2025h). *Bodemgebruik.*

<https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/86211NED/table?ts=1768987840724>

CBS. (2025i). *Voorraad woningen; woningtype, oppervlakteklasse, regio.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83704NED/table>

CBS. (2025j). *Zonnestroom; vermogen en vermogensklasse, bedrijven en woningen, regio.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85005NED/table>

CBS. (2025k). *Voorraad woningen en niet-woningen, 2012-2025.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/81955NED/table>

CBS. (2025l). *Huishoudelijk afval per gemeente per inwoner.*

<https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/83452NED>

CBS. (2025m). *Nabijheid voorzieningen.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/80305ned/table?fromstatweb>

CBS. (2025n). *Regionale kerncijfers Nederland.*

<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/70072ned/table>

Circle Economy. (2025). *The Circularity Gap Report Friesland.*

<https://friesland.circularity-gap.world/>

- GGD Fryslân. (2025). *Gezondheidsmonitor 19+*.
<https://www.ggd Fryslan.nl/professionals/cijfers-en-onderzoek/gezondheidsmonitor-19/>
- PBL. (2018). *Sterke daling van potentiële mantelzorgers in de toekomst*.
<https://www.pbl.nl/actueel/nieuws/sterke-daling-van-potentiele-mantelzorgers-in-de-toekomst>
- Planbureau Fryslân. (2023). *Vervoersarmoede in Fryslân: Ervaringen en belevingen van inwoners*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/wp-content/uploads/2023/11/PF2023-11-Vervoersarmoede-in-Fryslan.pdf>
- Planbureau Fryslân. (2024). *Vershil in Fryslân: de samenleving in zes klassen*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/publicaties/vershil-in-fryslan-de-samenleving-in-zes-klassen/>
- Planbureau Fryslân. (2025a). *Monitor Sociale samenhang*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/meedoen-en-vertrouwen-van-de-inwoners-van-fryslan/>
- Planbureau Fryslân. (2025b). *Monitor Inkomen*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/inkomen/>
- Planbureau Fryslân. (2025c). *Monitor Werk*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/werk/>
- Planbureau Fryslân. (2025d). *Vraagdruk woningbouwcorporaties Fryslân*.
<https://planbureau.frl/publicaties/vraag-naar-sociale-huurwoningen-in-fryslan-blijft-hoog-systeemverandering-en-methodologische-verfijning-in-het-onderzoek/>
- Planbureau Fryslân. (2025e). *Monitor Klimaat en milieu*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/klimaat-en-milieu/>
- Planbureau Fryslân. (2025f). *Monitor Natuur & Landschap*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/natuur-en-landschap/>
- Planbureau Fryslân. (2025g). *Monitor Bereikbaarheid*.
<https://www.planbureau Fryslan.nl/monitoren/bereikbaarheid/>
- Provincie Fryslân. (2024). *Dashboard Prognose Bevolking en Huishoudens: Uitkomsten trendraming 2023-2050*.
<https://staat-van-fryslan.hub.arcgis.com/pages/59f289c168b4409dba24044d868095eb>
- Provincie Fryslân. (2025). *LISA werkgelegenheidsregister*.
- Provincie Fryslân. (n.d.). *Circulaire Economie*.
<https://www.fryslan.frl/circulaire-economie>

Rabobank. (2024). *Kleinere bedrijven op grotere achterstand in transitie naar nieuwe economie*.

<https://www.rabobank.nl/kennis/d011411922-kleinere-bedrijven-op-grotere-achterstand-in-transitie-naar-nieuwe-economie>

RIVM. (2024). *Volksgezondheid Toekomst Verkenning 2024*.

<https://www.volksgezondheidtoekomstverkenning.nl/>

ROA. (2024). *Project Onderwijs-Arbeidsmarkt (POA)*.

<https://roastatistics.shinyapps.io/AIStot2028/>

VNG Realisatie, & ABF Research. (2024). *Waarstaatjegemeente.nl – API: Vestigingen BO – Gemeenten*.

https://www.waarstaatjegemeente.nl/viewer?workspace_guid=6ada9e88-943c-46f8-a31c-4d2736bcee59

Planbureau Fryslân wordt gesubsidieerd door Provinsje Fryslân.

Planbureau Fryslân
Prins Hendrikstraat 8
8911 BK Leeuwarden
(058) 234 85 00
info@planbureau.frl
www.planbureau.frl

Colofon

Gemeente Opsterland: trends en ontwikkelingen' is een uitgave van Planbureau Fryslân, februari 2026.

Auteurs

Siebre Kooistra

Met medewerking van

Arlette Bickel, Bernard Boorsma, Mandy Bosma, Sibilla Hoekstra, Joas de Jong, Siebre Kooistra, Gerian Kuiper, Chaïm Ia Roi